

net, Bono, Aneto, vall del Flamicell, etc.; denominació que reapareix en forma a penes diferent, *boixerica*, en els Pirineus orientals, des de Cerdanya (Queixans) cap a l'Est; a la vall de Camprodon alguns diuen *mušarikās*, forma alterada (Verdaguer, nota 3.^a a *Carnigó* II; Vayreda, *Sang Nova* IV, iv, 270; Bosch de la Trinxeria, *BAEC* XII, 227; *Costumari Mancom.* I, s. v.); té l'aparença d'un derivat però més aviat serà un compost amb *ERĪCA* 'espècie de bruc' (la *boixeriga* o gavet, en efecte, és una ericàcia; igual que la *boixerola*), amb tractament popular de la -c- a l'Oest, i saví a l'E.; a les Muntanyes de Prades també és popular, i anoto a Siurana que *buišeriga* és una mata semblant al boix, que creix estirada per terra, i fa una flor blanca i uns granets com els del ginebre (és clar que tot i aquestes semblances no és el rododèndron, que només creix en els Pirineus); potser la mateixa que a la Poble de Cérvoles diuen *bušulina*, també semblant al boix i amb un fruitet vermell esfèric (1936).

La *bušarǫla* que vaig veure a Llaguarres (Isàvena) i a Das (Cerdanya) s'assemblava a la *boixeriga* o rododèndron i fins potser l'era, però més aviat crec que s'haurà d'identificar amb l'*arctostaphylos uva-ursi*, que segons Rolland, *Flore Pop.* VII, 243, és *bouysse-rola*, *buscarola* o *farinell* en el Rosselló o Pyr.-Or. (Companyó), *bousserole*, *buss-* en els francesos Bastien (1809) i Filassier (1791), *bouyssarèlo* en el Var, *bouyssorilho* o *bouyssilho* en el Roergue, i que en el Gard (segons Pouzols i Sauvages) és *bouisserolo*: potser el nostre *faringoler*; el cas és que he vist la *boixerola* en el Nord rossellonès, a Salses, Òpol i Talteüll (si els caragols li passen per damunt amarguen molt, em diuen aquí, 1960), i també en el Baix Vallespir a Oms (no és el rododèndron però se li assembla); he tornat a veure una mata silvestre d'aquest nom en el Montsant (a la Morera); en el Segre Mitjà el *buixarole(r)* és una herba bona per fer orinar, a la Baronia de Rialb (1956); en fi, tenim com a nom real del rododèndron *bušarinǫla* a l'obaga de Cerdanya (Grus, 1935) i *buixereta* a Ribagorça (a Viu de Campo, 1966).

Boixó 'tronc d'arbre d'un parell de pams de llargada que tapa un forat obert en una de les parets d'una bassa', *Costumari Cat. Mancom.* II, s. v. No s'ha de confondre amb aquest mot l'oc. ant. *boisson* 'matoll', que apareix en forma acatalanada, *boxó*, en Cerverí de Girona («l'espervers viu, al sòl, / los fills del rossinyol / dins un boxó estar, / e anet-los menjar», *Faula del Ross.*, 91): és mot germà del fr. *buisson*, que no deriva de *boix* (fr. *buis*) sinó d'un pre-romà **BOSCIONO-*format amb l'arrel del pre-romà (cèltic o més aviat sorotàptic) *BOSKO-* 'bosc', amb els sufixos pre-romans -IO- i collectiu -ONO-. *Boixadura*. *Boixarrera*. *Boixerina*. *Boixeringa*. *Boixerol*. *Boixetar*. De l'eiv. *boix*: *boixeralla*; *boixerca*. No sé què pensar de «*bojac*: flor boscana, dita també *clavells d'agost*»; Guimerà, *La Reina Vella*, p. 55, v. 11; Gomis (*Botànica Popular*, p. 47) escriu *boixac* (Melcior Cases, *BDLC* IV, 1906, 95), però potser es tracta d'una alte-

ració de *gojat*, com insinua *AlcM*.⁶

¹ I àdhuc molt més enllà, pel N. d'Espanya: Miranda de Ebro (Burgos) *bujó*, ast. *buxu* (*Cueva del ~*, estació prehistòrica, Caro Baroja, *Los Pueblos de Esp.*, 23, 24), gall. *buxo*: «una cama de ~ retornada» (Castelao, *Escolma Dónega*, 209ss.); *buje* en el parlar xurro dels Realencs d'Alzira (1962). — ² És l'acc. que sento a Santa Eulàlia (1963), «bebé», PzCabrero. Cf. també *BDLC* IX, 168, 229. — ³ No és impossible que el mot existeixi amb caràcter esporàdic en alguna localitat de les altres illes. No asseguro que vingui d'això el nom de la *Cova de Na Boixa* al peu NNO. del Puig de St. Salvador de Felanitx. Com podria ocórrer que vagi rebre el nom a causa d'algun eivissenc o eivissenca que estigués per allí. — ⁴ Que sento a gran part del nostre Pirineu: «va baixar per aquell *bušadé?*» a Gresolet (Gisclareny), 1936; «a l'Aspre tot és un carascal i *boixader*», El Sas de Cornudella, 1957. — ⁵ Però a Echo el 1966 em definien *buxaco* com a «*buxo* pequeño», i *buixaquera* 'espessura de boixos' (Méndez Coarasa); i *agullas de buxaco* 'boixets'. — ⁶ No tenint dades de primera mà ens abstenim. Sembla que igual els passa al *Dfa.*, que escriu *boixac*, *AlcM* que posa *bojac* i *Dag.*: «*bu-jachs*, Masnou, planta de jardí, calendula...». L'única cosa que ens hauria de constar és la que no ens consta: si la gent del camp i els jardiniers pronuncien *bušák* o *bužák*: no nego (ni asseguro) que no mereixin més crèdit Guimerà i *Dag.* que Gomis. Consta almenys que són varietats de *Calendula*. És segur que no ve d'En Moll l'absurda pregunta que encara consta en *AlcM* de si aquest nom de planta ve del mot *boig*.

BOIXA, 'peça cilíndrica, generalment de metall, dins el botó de la roda del carro (on entra el cap del fusell) i en articulacions semblants en el molí i altres màquines', probablement del ll. vg. *BUXIDA*, variant del ll. *pyxis*, *-idis* (o *buxis*) 'capsa', que ve del gr. *πυξίς*; si bé no està ben aclarida la història del mot en la terminologia dels mecanismes tradicionals. □ *1.ª doc.*: *Dag.* («peça de ferro colat a l'interior del carro, on entra el cap de l'eix o fusell»).

⁴⁵ *AlcM*: «per a collar bé'l fusell a la boixa --- d'un carro», Víctor Català. La forma val. +*buixos* (cast. «buges»), ja en Lamarca (1839-42). És incert que es tracti d'aquest nom i objecte en el Torcimany d'Aversó (c. 1390), on *boxa* (§ 536) també podria ser forma acatalanada de l'oc. ant. *boissa* 'capsa'. Les fonts lexicogràfiques descuren molt aquesta mena de mots, i per tant no és estrany que aquest manqui a totes, fora de *Dag.*, fins al S. xx; però la seva popularitat i la seva extensió a quasi tot el domini lingüístic deuen datar de molts segles. Fragatí *bóijš* «cilindre protector del fusell del carro» (*BDC* IV, 39); *la bóša* «peça de la roda del carro», Lavansa, 1964; «altre nom que donen al botó del carro; s'usa també a Menorca: allí no és per parells sinó per tronc sencer», *CostumCat* ⁶⁰ *Mancom.* II, 102.